

Qui és el centre de l'Univers?

Josep-Maria Terricabras

Director de la Càtedra Ferrater Mora de Pensament Contemporani de la Universitat de Girona
i membre de l'Institut d'Estudis Catalans

Els que venim de la tradició bíblica acostumem a tenir una visió antropocèntrica de la vida i de la història. Ho podem justificar —ens en podem excusar— amb les paraules del Gènesi (1,26):

Déu digué: «Fem l'home a la nostra imatge, semblant a nosaltres, i que sotmeti els peixos, els ocells, els animals domèstics i els salvatges i totes les cuques que s'arrossegueu per terra».

Al cap de dos versos, trobem allò de «domineu la terra», que encara sembla fer més explícita la nostra posició i la nostra missió en el món. Des d'aquesta tradició, doncs, no sembla que hi hagi massa dubtes sobre la qüestió: els humans som el centre de l'Univers; al capdavant, també nosaltres hem estat declarats «fills de Déu», protagonistes destacats d'una «història de salvació».

Al llarg dels segles, però, no tot han estat flors i violes. L'esclat de la ciència, en el Renaixement i sobretot a partir de la modernitat, ha representat el començament d'una segona història, aquella que ens ha aportat molt més coneixement concret sobre el món i sobre nosaltres mateixos: aquesta història també ha estat salvadora en molts casos i per a molts, però alhora ha comportat haver d'anar de decepció en decepció pel que fa al sentit i a la posició dels humans en el cosmos. Només apuntaré quatre moments rellevants de la història d'aquestes decepcions.

El procés de debò va començar amb Nicolau Copèrnic (1473-1543) i ja ben decididament amb Galileo Galilei (1564-1642), que va mostrar que el geocentrisme era un error i que, per tant, els humans no érem el centre de l'Univers. Recordem que una de les grans objeccions que es van presentar contra les afirmacions de Galileu no

provenien només de l'autoritat —en aquest cas, errònia— d'Aristòtil, Hiparc de Nicea o Claudi Ptolemeu, sinó de la mateixa Bíblia, atès que era difícil d'acceptar —com qui diu, protocol·làriament— que Déu no hagués reservat el lloc central del cosmos per als seus fills. Finalment, però, després de molta oposició i, com és sabut, de persecucions i sofriment, els humans vam acceptar, a contracor, la nostra condició de «perifèrics».

Després va venir Charles Darwin (1809-1882), que ens va fer saber que hi havia connexions i continuïtats en l'evolució de les espècies i que, per tant, els avantpassats dels humans eren animals encara no humans. L'oposició també va ser enorme, perquè la nova imatge de l'origen de l'home i de les espècies es feia difícil d'encaixar en el marc més aviat senzill i acabat del paradís terrenal descrit pel Gènesi. Amb dificultats i condemnes, i amb oposicions que duren fins ara, els humans instruïts hem acceptat Darwin, amb totes les correccions que calgui, i hem arribat a acceptar com una evidència que som éssers en evolució, éssers inacabats, que venim d'espècies no humanes ara ja inexistents i que podem arribar a somniar en desenvolupaments posteriors no solament físics sinó mentals i morals, tal com han insinuat, per exemple, personatges tan diferents com Nietzsche o Teilhard de Chardin. Els humans, doncs, no solament som perifèrics, sinó que formem part —amb honors, si es vol, però sense pretensions desmesurades— de la família dels animals que, efectivament, han poblat la Terra i que, més o menys, l'han dominada.

En tercer lloc, hem de recordar l'aportació de Sigmund Freud (1856-1939), els cent cinquanta anys del naixement del qual celebrem aquest any. Ell ens va anunciar que la nostra vida psíquica no és simplement consciència, sinó que també és feta d'un inconscient potent i condicionant de tota la nostra vida, carregada de traumes, desigs insatisfets i repressions i sublimacions de vegades molt barroeres, de vegades molt subtils. Freud ens diu, doncs, que l'autoconeixement és força més difícil que no ens pensem. Amb ell arribem a adonar-nos de la situació real dels humans: pertanyem al nivell més evolucionat de l'escala animal, vivim en un petit globus —còsmicament insignificant i arraconat— i sovint tenim penes i treballs no solament per entendre els altres, sinó per entendre'ns nosaltres mateixos, per saber realment qui som i com som, per distingir entre realitat i ficció, entre creença i il·lusió, entre bé i mal.

En quart lloc, podem constatar que han estat els mitjans de comunicació contemporanis —amb la seva capacitat tècnica, comunicativa i de seducció— aquells que han consumat un món que es pot crear i recrear amb gran facilitat, que es pot manipular per a la guerra i per a la pau, un món en què els humans poden acabar vi-

vint en una tremenda varietat —i, si es vol, confusió— de plànols, nivells, categories, idees i realitats. La influència d'aquesta visió crítica de la comunicació —que ha provocat dubtes i decepcions en les creences prèvies en «l'objectivitat», el «coneixement» o la mateixa «comunicació»— la podem personificar en l'obra de H. Marshall McLuhan (1911-1980). Va ser el primer que va parlar del món com un *veïnatge universal* (o *aldeia global*, com en diuen alguns) i qui ens va anunciar que, per bé i per mal, «el mitjà és el missatge». Allò que se'ns comunica, i com se'ns comunica, esdevenen, doncs, la nostra referència última, la referència que ens fa alhora de motlle i de mirall. Són, efectivament, els mitjans —que ja hem incorporat i portem a la butxaca— els que, en bona part, ens formen i ens conformen, ens provoquen sentit de pertinença i ens fan saber qui són els nostres enemics, ens transmeten valors i ens en critiquen. Tots vivim en una societat que finalment hem acceptat d'anomenar *societat de la informació i la comunicació*.

Aquestes quatre fites —que són quatre pedres d'ensopec, pedres de decepció—, ens indiquen clarament que nosaltres no som gens ni mica el centre de l'Univers: ni ho som nosaltres com a petit grup humà —nacional, per exemple—, ni ho és cap altre grup a escala còsmica. I és que, amb mirada universal, els humans som ben poca cosa, som una guspira que s'encén i que s'apaga, un cervell que aprèn i que oblida, éssers que busquen la veritat i que no saben si l'han trobada, que enganyen i es deixen enganyar, que són capaços alhora de regenerar-se i d'autoenganyar-se.

Hem passat del nostre domini en el Gènesi al descobriment de la nostra dependència, que és alhora còsmica, biològica, psíquica i comunicacional. Això, evidentment, no té encara res a veure amb l'acceptació o el rebuig del missatge religiós de la Bíblia. Alhora que som animals perifèrics i desorientats, informats o manipulats, també podem ser creients —amb creences ben diverses— o podem no ser-ne. És un fet, però, que les creences o les idees que tinguem els homes del segle XXI tampoc no han quedat immunes a la transformació que ha sofert la manera humana de veure's en el món, que ha passat de ser una visió antropocèntrica i antropocràtica a una visió que podríem dir —sense entrar ara en més detalls— que és alhora ecològica i multicèntrica.

Per tant, en un sentit fort de «centre», és evident que cap grup humà —ni els catalans, ni els europeus, ni els magrebins o els americans— no és el centre de l'Univers. Ara bé, hi ha un sentit menys fort de «centre» que també ens hem de plantejar: perquè és ben clar que, quan preguntem «qui és el centre de l'Univers?», no esperem només una resposta cosmològica, sinó que, al capdavall, també volem obtenir una resposta política i moral. És a dir, volem saber qui té el poder, la capacitat, de prendre

decisiones o, dit d'una altra manera, quines decisions i quins valors han de ser prevalents quan diversos grups opten per decisions i valors discrepants. En aquest sentit de «centre», el que volem preguntar és «qui pren decisions?» o, dit de manera ben planera, «qui mana aquí?, qui és l'amo?».

Formulada així, la pregunta no sempre és fàcil de respondre, senzillament perquè ja no vivim en una societat homogènia i, per tant, transparent —en la qual eren clars els poders i els valors—, sinó que vivim en una societat plural i oberta, que passa per grans canvis, canvis molt ràpids, i que es troba immersa en un procés de migracions a gran escala. Això no vol dir, però, que la nostra societat no tingui poders. Més aviat, al contrari, penso que en té diversos i, en opinió meua, n'hauria de tenir més. És bo que hi hagi poders i contrapoders. Més encara, és inevitable.

I és que, si acceptem una anàlisi a petita escala —superant la deformació pròpia de la mirada macro—, llavors descobrim que el poder forma part de totes les relacions humanes i que no hi ha relacions humanes sense alguna estructura de poder. El problema, per tant, no rau a acceptar «poder sí o poder no», sinó a acceptar que el poder, els poders, són ineliminables i a examinar els diversos tipus de poder, veure des d'on i cap a on s'exerceixen, qui els exerceix, amb quins propòsits i amb quins objectius i resultats, per poder decidir millor de quins poders es participa, contra quins es voldria lluitar.

I és que convé tenir molt present que tot allò que es converteix en punt de referència (eix de rotació, focus d'atenció, element catalitzador o dinamitzador, subjecte d'una oració, etc.), sempre és un poder. El cas més evident és el de l'individu: el jo és un poder; cada jo ho és. El jo s'atribueix un poder —i se li reconeix— pel mer fet d'estar en el món i d'enraonar: cada jo organitza el món, classifica els altres i organitza les *relacions* humanes i no humanes: d'aquí que jo —i qualsevol altre jo— parli del *meu* cotxe o el *meu* gat, però també de la *meua* dona i els *meus* fills, fins i tot del *meu* equip, el *meu* poble, el *meu* país o el *meu* déu. Així és com parlem i no hem pas de canviar. El que això revela és que el punt de vista de cadascú (el *meu* punt de vista) resulta ser *el* punt de vista inevitable, perquè és l'únic punt de vista que, estrictament parlant, *jo* puc adoptar.

Si les coses són així —i ho són—, llavors el que hem de promoure és que tots els jo tinguin els mateixos drets i possibilitats, i que els puguin exercir amb llibertat. Alguns discutirien segurament l'afirmació de Marx i Engels que «la història de la humanitat és la història de la lluita de classes». M'imagino que pràcticament ningú no discutirà —llevat d'estar molt mal informat o molt deformat— que la història de la humanitat és la història de la lluita d'interessos. I és que cada jo té els seus interessos i

sovint vol reforçar i optimitzar les relacions de poder que inevitablement crea al llarg de la seva vida. Per això, una visió democràtica de la vida no tendeix a suprimir el poder sinó més aviat a escampar-lo, a fer-lo accessible a tothom i, sobretot, a preservar i respectar el que té cada individu, sense establir diferències ni privilegis en aquell tret que ens fa bàsicament iguals.

Ja es veu, doncs, que el reconeixement del jo és només el primer pas, inevitable, que també fa inevitable —en bon esperit democràtic— el reconeixement de tots els jo i que, per tant, fa inevitable intercanviar punts de vista, dialogar, fins i tot intercanviar posicions per entendre millor l'altre. El diàleg és l'única via racional, raonable, democràtica, d'exercir el poder individual. El diàleg és la ritualització d'allò que, si no, seria —i de vegades és— una lluita de poders desfermada, cruel i anihiladora. La manera més crua de negar el jo, la llibertat i la personalitat d'algué és dir que és «un no ningú», un no-existent i, per tant, un incapaç —i també indigne, és clar— d'entrar en diàleg, de donar el seu punt de vista, d'escoltar i de ser escoltat.

Ara bé, després de mil·lennis d'experiència, el diàleg no és pas deixat a l'absoluta improvisació. Les institucions són un intent —no sempre reeixit— de ritualització del diàleg entre poders: ho són, per exemple, la família, l'escola, l'ajuntament, l'empresa, el jutjat, les associacions i agrupacions de tot tipus, el parlament o l'Estat. I ara ja estem més a punt per pensar el que acabo de dir des del punt de vista no merament individual sinó de grup. Ara ja podem veure que, si cap individu no té autoritat racional o moral —llevat per distorsió o mala fe— per convertir-se en el centre dominador del món dels altres, tampoc cap grup social no ho pot pretendre respecte a un altre grup.

Això és important quan es parla de migracions, tot i que s'ha de reconèixer una dificultat que convé abordar: i és que no hi ha migracions en abstracte —com qui diu, sense saber d'on vénen ni on van, sense moviment ni direcció—, sinó que hi ha *im*-migrants i *e*-migrants. El mer fet —socialment condicionat però històricament casual— que uns grups surtin de casa seva per anar a un lloc determinat, per venir cap a nosaltres, ens fa concloure sovint que la nostra posició és de superioritat i de privilegi. Ens equivoquem. O no reaccionem completament diferent quan es tracta, per exemple, d'immigrants europeus més o menys benestants que *decideixen* instal·lar-se aquí perquè *volen*, i quan es tracta d'immigrants africans, sud-americans o de l'Europa de l'Est, que *acabaran* instal·lant-se aquí si *poden*, si nosaltres —les nostres lleis, el nostre tracte— els ho fem possible?

El fet és ben clar: no és l'emigració mateixa la que ens situa a nosaltres en un pla superior respecte als immigrants, sinó que ho fa la situació econòmica i social amb

què arriben aquests immigrants. Per tant, el nostre tracte —l'exercici de poder que fem amb ells— no és condicionat per un fet neutre —el de venir cap a nosaltres—, sinó per la major o menor autoconsciència de *poder* que ells ja tenen quan vénen cap a nosaltres: els uns (els rics) s'instal·len com a bàsicament iguals i es posen —sense haver de demanar permís a ningú— en la situació de diàleg que els sembla normal i exigible, a saber, respecten i es fan respectar com a individus i com a grups; els altres (els pobres) vénen com a individus que volen sobreviure i que no tenen (gairebé) cap suport institucional (ritual) per iniciar el diàleg: no tenen el poder de la llengua del país —tot i que alguns tenen la llengua de l'Estat—, i han deixat enrere el poder del clan, del grup religiós, de la força que donen la família, la cultura compartida, la societat heretada.

Em sembla un malíssim principi moral —encara que pugui ser políticament molt eficaç— aquell que diu: «Sigues fort amb els dèbils i dèbil amb els forts». Si hem entès els límits del nostre poder —com a individus i com a grup— és absolutament indigne que aprofitem la (casual) necessitat econòmica dels altres per ampliar a costa seva el nostre jo i convertir-los a ells en ningú. En aquest cas concret, la responsabilitat concreta de l'inici del diàleg és nostra, perquè som els que tenim els recursos i el poder per iniciar-lo. Això es confon sovint amb una altra cosa: com que els refugiats econòmics que arriben no tenen veu —vull dir que no tenen diners—, alguns pensen que, del que es tracta, és d'enraonar nosaltres i que ells escoltin, però amb això nosaltres només faríem soroll i, en ells, només s'hi faria silenci.

L'inici del diàleg significa posar les condicions institucionals (rituals) que facilitin que aquestes persones puguin entrar realment en diàleg amb nosaltres. Per tant, no es tracta ni de fer els nostres monòlegs ni de pensar que només tindrem èxit si aconseguim que ells acabin pensant i vivint com nosaltres. És molt probable que els descendents dels acabats d'arribar s'acabin acostant molt, en la seva manera de viure, a modes i tipus de la societat d'acollida. També serà cert, però, que aquesta anirà passant per canvis, de vegades bruscos, de vegades gairebé imperceptibles, que la portaran a adoptar formes i costums que mai no hauria assumit sense el corrent migratori. En tot cas, aquests són canvis socials que l'evolució històrica haurà d'anar mostrant.

El que és realment important és que els nouvinguts puguin esdevenir ciutadans amb la mateixa plenitud que aquells que els acullen: se'ls ha d'incorporar al mercat de treball, s'ha de possibilitar que tinguin un habitatge digne i que participin dels ajuts propis de l'Estat del benestar, molt particularment de la sanitat i l'educació. Si acceptem que la nostra societat sigui internament plural —amb posicionaments,

hàbits i projectes diversos—, ens costarà menys d'acceptar la pluralitat sobrevinguda d'altres plantejaments religiosos, ètics i socials.

En tot cas, el que no es pot perdre de vista és que hi ha una societat que acull i unes persones que són acollides. Això vol dir que els principis i regles de la societat d'acollida són els que s'ofereixen també a aquells que hi arriben i que, sense haver-hi nascut, hi acabaran vivint, fins i tot potser, acabaran *volent-hi* viure. S'entendria molt malament tot plegat si es pensés que els processos migratoris inicien un «diàleg intercultural». En cap cas no és així. Quan jo parlo amb un nouvingut no estem protagonitzant un diàleg intercultural, entre altres raons, perquè no és gens clar que cap dels dos tinguem assumits els estàndards oficials d'una cultura determinada (què deu ser això?) i, encara menys, que els hàgim de representar formalment. Quan parlem tots dos estem en la situació barrejada d'entesa i de desconfiança, de comprensió i de desorientació, amb què ell i jo també ens podem arribar a trobar quan cadascun de nosaltres parlem amb gent suposadament del «nostre grup» i amb la qual ens comuniquem amb prou dificultats.

La qüestió no és el diàleg intercultural. Tampoc no es tracta de crear artificialment una societat multicultural. No sabem encara quina nova societat sorgirà dels corrents migratoris actuals, ni sabem fins a quin punt serà nova la societat del futur. En bona part, això dependrà de la quantitat d'immigració que es produeixi sobre un territori concret i de la capacitat o incapacitat dels nadius del territori per acollir amb naturalitat i imaginació aquells que acaben d'arribar. El que és clar és que, entre nosaltres, tots hem d'acceptar el principi de ciutadania i això vol dir que, més enllà de diferències importants, tothom ha d'acceptar els principis democràtics d'igualtat davant la llei, de respecte als drets humans, de no-discriminació per raons ideològiques o de gènere, i de superioritat del poder civil sobre el religiós. Tots aquests principis s'han d'anar afinant i aniran experimentant canvis d'interpretació i d'aplicació al llarg de la història; siguin, però, quins siguin els canvis, sempre s'hauran d'anar fent en la direcció del respecte i l'enfortiment dels principis, no en la línia de la seva dissolució. Sobre això no hi pot haver transacció o negociació de cap tipus, ni entre nosaltres ni amb els acabats d'arribar.

Això no vol dir, però, que la identitat del nostre poble —i de qualsevol altre país— hagi de consistir en la possessió, per part de tots els seus membres, d'alguna característica absolutament fixa i invariable —en una mena de marca o de senyal— que portaríem a sobre o a dintre des de sempre i per sempre. De cap manera. Aquest país, que té més de mil anys, ha passat per moltes vicissituds i per molts canvis. Tots ells l'han anat fent i transformant, fins arribar a avui. Alhora, però, que afirmem que

la Catalunya actual no és igual que la de fa mil anys, també hem de dir que aquell país i aquest són el mateix, perquè es troben en una continuïtat —accidentada, si es vol— en la qual nosaltres reconeixem, a distància, la nostra pròpia història, la nostra cultura, els nostres costums i la nostra llengua.

Algú potser podria replicar que no s'han d'exagerar les diferències i els processos històrics, sinó que s'ha d'afirmar que hi ha coses que s'han mantingut constants a Catalunya durant centenars d'anys, com ara la llengua, el paisatge, el territori o la gastronomia. I qui digués això podria afegir que, si aquestes coses —entre altres— s'han mantingut constants, llavors també hauríem d'acceptar que hi ha uns trets constants que expressarien la identitat de Catalunya. Aquesta mena d'observació és freqüent, però és poc afuada. Que algunes coses s'hagin mantingut a Catalunya durant segles, és a dir, que se'n pugui parlar durant segles, no significa pas que s'hagin mantingut constants, iguals, sense canvis. Encara que ja fa mil anys parléssim de la llengua catalana o del territori català, no podem pas fer veure que la llengua i el territori han quedat intactes, incanviats fins ara. Només fa falta donar un cop d'ull a la història per veure que no és així.

La llengua, el territori i la cuina de la Catalunya de fa mil anys tenen moltes semblances amb la llengua, el territori i la cuina de la Catalunya d'ara, però no són iguals, sinó que mostren diferències importants, perquè han passat per un procés important de canvis. Des de fa més de mil anys tenim llengua i territori: això, però, només significa que el nostre és un poble antic, no que sigui un poble aturat, rígid, ja fet i acabat per sempre més. Reconèixer que tenim al darrere una història i una tradició dinàmiques, vives, és acceptar la identitat de Catalunya, un país que ha evolucionat i crescut molt, i que encara té futur al davant.

La qüestió, doncs, de la identitat de Catalunya no es redueix a una discussió sobre el passat, com si encara hi fóssim, com si no ens n'haguéssim mogut, sinó que consisteix en el descobriment constant de la vitalitat del país per tirar endavant: la personalitat de Catalunya —i d'això estem parlant quan parlem de la seva identitat— es mostrarà plenament si la gent del nostre país és capaç de mirar cap al passat amb agraïment i cap al futur amb confiança. Certament, en una època de canvis importants de població a tot Europa, en una època en què es construiran previsiblement societats encara més plurals i diversificades, els catalans podem mirar el futur amb confiança. Ens avala el camí fet fins aquí. Som un poble que, mentre anava creixent, no perdia la perspectiva i sabia sempre qui era.

Per això també som un poble obert: si, als nouvinguts, els demanéssim que participessin amb nosaltres d'una mena d'essència eterna, els estaríem demanant un im-

possible o, com a mínim, un canvi difícil i innecessari. Al capdavant, ells han crescut en una altra realitat. El que els podem demanar no és que comparin amb nosaltres identitats diferents o que les facin «dialogar» —de manera teòrica i irrellevant—, sinó que es vulguin *identificar* amb els neguits i els projectes del país d'acollida, neguits i projectes que, per bé o per mal, volent-ho o no, acabaran essent els seus. No es demana, doncs, als nouvinguts, comunió amb una suposada *identitat* rígida i unitària d'aquest poble, sinó que se'ls demana voluntat d'*identificació* amb els diversos projectes, necessitats i neguits amb què anem avançant junts. Aquesta identificació serà, per definició, flexible, oberta, sovint dissonant, tal com és, al capdavant, la identificació dels autòctons amb un país que no els sotmet sinó que els estimula i reclama.

De seguida s'entén, però, que per a un procés d'identificació profitós i amb sentit, el coneixement de la llengua del país és un element bàsic, fonamental. Em temo que avui dia hi ha una opinió errònia però molt estesa, segons la qual una llengua és simplement un mitjà, un instrument, per a la comprensió entre els humans. I, certament, ho és, però no és només això. Si el llenguatge només fos un mitjà per a entendre's, això justificaria l'intent d'imposar una llengua sobre les altres i fins i tot justificaria la desaparició de moltes (o de totes les) llengües a favor d'una de sola. Perquè, encara que moltes llengües desapareguessin, la mera existència d'una llengua coneguda per tots garantiria suficientment que els humans s'entenguessin. La idea que el llenguatge és només un instrument per comunicar-se és la idea que hi ha darrere la falta de respecte per la diversitat lingüística. Si només necessitem comunicar-nos els uns amb els altres, llavors no necessitem moltes llengües sinó una de sola, coneguda per tots.

El cert és, però, que el llenguatge és més que una escala, més que un instrument, més que un mitjà per passar missatges d'una persona a una altra. El llenguatge no és com un telèfon que, si estigués espatllat, podria ser substituït per altres mitjans com una carta, un correu electrònic o un colom missatger. El llenguatge no és simplement un *mitjà* sinó un *medi* —aquesta mateixa distinció la fa també, per exemple, el francès, entre *moyen* i *milieu*—, el llenguatge no és simplement un instrument, sinó que és una atmosfera, un ambient en el qual creixem, aprenem, estimem, odiem, patim, resem, pensem, riem, cometem errors i, finalment, morim. El llenguatge abraça i produeix les nostres formes de vida. Per això les llengües no poden ser senzillament substituïdes.

Cada llengua mostra una visió del món, cada llengua produeix diferents maneres d'interpretar i d'entendre no solament allò que els seus parlants diuen sinó també allò que fan, com reaccionen, quins sentiments tenen. Encara que algú parli mol-

tes llengües —tant de bo, enhorabona!—, tothom sap quina és la seva llengua de debò o almenys la decisiva quan vol contestar preguntes com aquestes: en quina llengua escric el meu diari personal, en quina prego o insulto a gust, en quina escric poemes d'amor?

Cada llengua és un món, un veritable món. És clar que hi ha connexions entre aquests móns —per això traduïm textos i llibres—, però no hauríem d'oblidar que traduir és un art, i això significa que no hi ha ponts automàtics de connexió entre les llengües. (Els traductors saben millor que ningú com n'és, de difícil, traduir poesia d'una llengua a una altra de manera mitjanament correcta.)

Cada poble té en la seva llengua el seu tret més distintiu. Nosaltres també, és clar. Per això som nosaltres els que hem de defensar la nostra llengua amb més força i amb més energia que mai. Perquè la nostra no és una llengua com les altres. No. La nostra també és una llengua, però no és com les altres, precisament perquè és la nostra. I això que ho diu tothom que parla alguna llengua al món —perquè tothom defensa la seva llengua—, també ho hem de dir nosaltres sense falsos complexos ni ridícules submissions.

No sóc pas dels que s'entreenen a donar carnets de catalanitat ni dels que volen separar els que han nascut aquí dels que han nascut allà. Ningú no tria el seu lloc de naixement, ningú no tria el color de la seva pell. Per això aquestes coses tenen molt poca importància. Les coses importants són les que es poden triar i que, efectivament, es trien. Per això la tria de la llengua és tan important. I per això és tan important, és clar, que el que arriba a aquest país i viu en aquest país no rebutgi o no menystingui la llengua catalana. Perquè fer això sí que seria, per part seva, un senyal clar de distanciament del nostre poble. Què diríem d'aquell que, vivint a Madrid no volgués entendre el castellà, del que vivint a París no parlés mai francès, de l'habitant de Londres que renunciés sistemàticament a l'anglès? Diríem que, si no ho fan per incapacitat sinó per voluntat, per opció lingüística i política, llavors clarament no són un bon ciutadà espanyol, francès o anglès i que, per tant, tampoc no són bons ciutadans, ja que ningú no és bon ciutadà en abstracte sinó que sempre ho és, o no ho és, dels llocs on viu, en els llocs on es guanya la vida, on conviu amb altres.

Per això, quan acollim immigrants, hem de voler que aprenguin el català. I no ho exigim perquè siguem uns tossuts o uns empipadors, sinó perquè volem que els nouvinguts visquin de debò amb nosaltres i siguin com nosaltres. Els que diuen que els immigrants han d'aprendre el castellà i que amb això ja n'hi ha prou, aquests —volent-ho o sense voler— el que fan és condemnar els immigrants a ser sempre estrangers a Catalunya. Nosaltres no volem que els que vénen siguin estrangers, no

volem que tinguin menys oportunitats que nosaltres, no volem mantenir-los marginats. I si la llengua no ha de ser marginada, tampoc no han de ser marginats els ciutadans per raons de llengua. Saber català a Catalunya significa fer un pas decisiu per accedir a la plena ciutadania, significa poder compartir amb nosaltres pensaments i sentiments, significa aconseguir que la llengua sigui un lligam fort d'unió entre nosaltres, no un element de separació.

En el terreny lingüístic no hem de cultivar actituds i accions toves, de fireta, falsament respectuoses. I és un respecte fals aquell que les nostres lleis lingüístiques i molts catalans —amb actituds toves i espantadisses— de fet acaben mostrant: d'una banda, respecten la ignorància que molts tenen de la llengua catalana; de l'altra, respecten la falta de respecte que alguns tenen a la nostra llengua tot i viure en aquest país. Heus aquí dues coses (ignorància i falta de respecte) que nosaltres no hauríem de respectar, si no és que volem treballar per una societat cada dia més sotmesa, més submisa, menys potent, menys digna.

Concretament, al Principat, es parlen, en aquests moments, més de tres-centes llengües. Això no ens fa cap por, ben al contrari, ens alegra. Som un país obert i culte, som un país acollidor i civilitzat. Però que les gramàtiques no ens facin oblidar ni la geografia ni la història: tothom ha de saber a quin país viu. I, en aquest país, que es veu que ha de tenir dues llengües oficials —una d'imposada, l'altra mig salvada—, en aquest país, la llengua pròpia és el català; i aquesta llengua pròpia, justament per ser-ho, és la que —més enllà de les moltes o poques altres llengües que es puguin conèixer— també ha d'esdevenir llengua comuna de tots, la llengua de l'intercanvi i del diàleg, la de la trobada i del debat, tant dels que neixen aquí com dels que arriben de prop o dels que vénen de més lluny.

Nosaltres hem de parlar a favor de totes les llengües encara que no les parlem totes. Elles són la major riquesa de la humanitat. Però hem de parlar especialment a favor de la nostra i, per fer-ho, hem de parlar senzillament la nostra, la d'aquest país. Els humans en bona part som humans precisament perquè parlem. I som els humans que som perquè parlem de la manera que parlem. Per això, la defensa de la llengua és també la defensa de la dignitat humana. Els catalans som el que som i som com som gràcies a aquesta llengua mil·lenària: a través dels segles, d'ella n'hem tret el dret i la literatura, la gastronomia i el folklore, la història, la ciència i el pensament, l'esport, l'humor i les relacions humanes. És en aquesta llengua que hem estat pastats. És en aquesta llengua que ha estat pastat aquest país. Per això la defensarem i demanarem a tothom que la vulgui defensar amb nosaltres.

De fet, no hauríem d'oblidar la raó profunda de per què som capaços de defensar

una llengua: perquè ella ens ha defensat primer. Nosaltres ara defensem el català. Abans, però, el català ens ha defensat a nosaltres. I ens continua defensant. I és el català també el que podrà defensar, millor que cap altra llengua, qualsevol que arribi a aquest país i que s'hi vulgui quedar per parlar amb tothom i amb llibertat.